«Εν αρχή ην ο Λόγος» του ChatGPT: Οι θεοί της τεχνητής νοημοσύνης (Γιώργος Χατζηβασιλείου, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας της Τεχνολογίας ΑΠΘ, με μεταπτυχιακές σπουδές στην Πολιτική Φιλοσοφία)

Categories : ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Date : 11 Μαρτίου, 2023

Ποιες σαρωτικές αλλαγές αναμένεται να φέρει η Τεχνητή Νοημοσύνη στις ζωές των ανθρώπων;

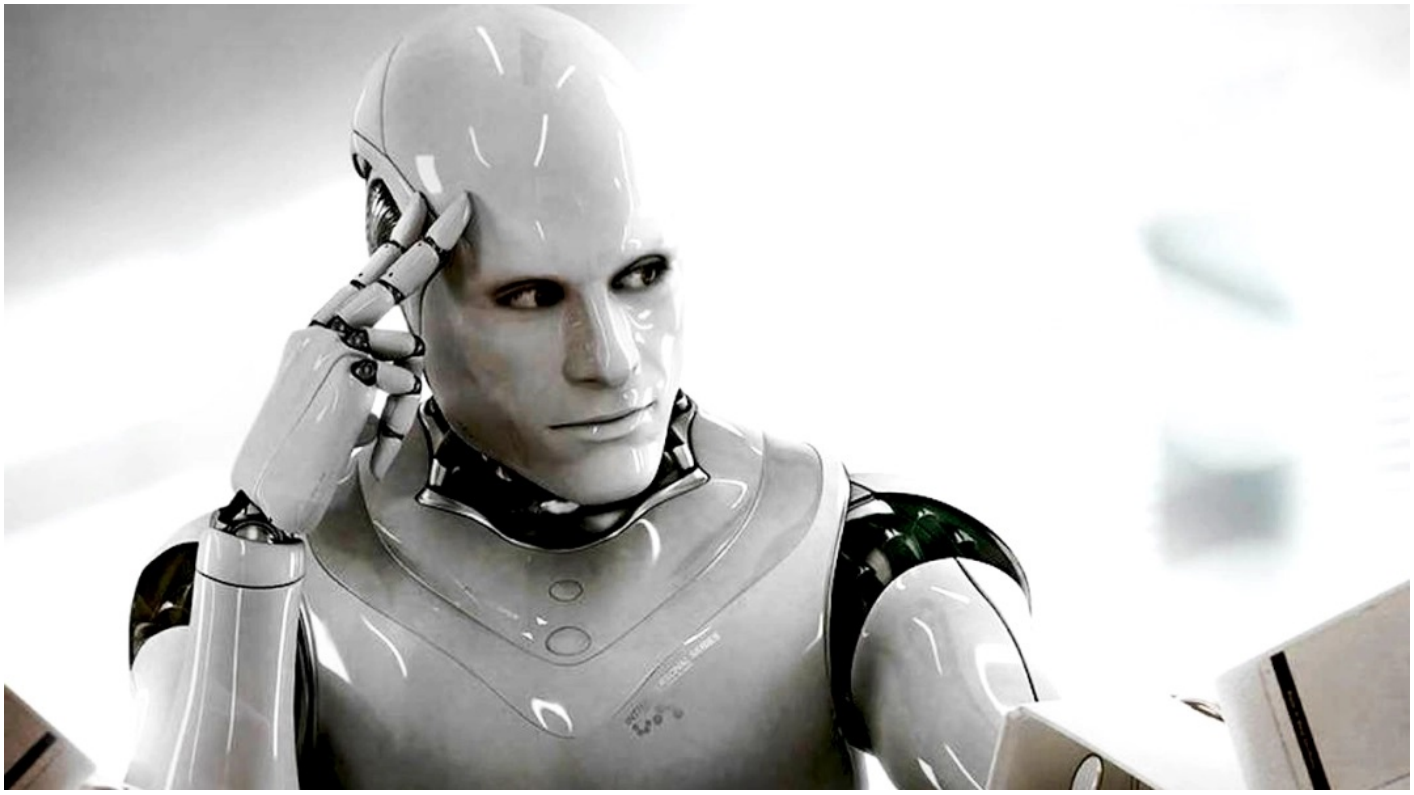

ChatGPT, η τεχνητή νοημοσύνη, οι «θεϊκές της» δυνάμεις και η επίδρασή της στο μέλλον της εργασίας, της κοινωνικότητας, της φιλίας, των ιδεολογιών.

«Εν αρχή ην ο Λόγος και ο Λόγος ην ο Θεός». Αιώνες τώρα η περίφημη αυτή

θρησκευτική ρήση αναδεικνύει τη **σημασία του Λόγου**. Μιας έννοιας πολυσήμαντης, φιλοσοφικής, που μεταξύ άλλων σημαίνει την αιτία, τη λογική ή την ομιλία. Στον θαυμαστό καινούργιο κόσμο της τεχνητής νοημοσύνης πάντως μια νέα εφαρμογή, το **ChatGPT**, θύμισε με απρόσμενο τρόπο τη σημασία του λόγου ξεσηκώνοντας θύελλα συζητήσεων. Λογικό. Δεν είχαμε ξαναδεί άψυχες μηχανές που να προσφέρουν μεγαλοδύναμο, παντογνώστη και πανταχού παρόντα «Λόγο»...

Το ChatGPT, η νέα πλατφόρμα τεχνητής νοημοσύνης του OpenAI, παράγει λόγο που μοιάζει ανθρώπινος και **μάζεψε 1 εκατομμύριο χρήστες ήδη απ' την πρώτη (δοκιμαστική) βδομάδα λειτουργίας του**. Για να έχουμε μια τάξη μεγέθους, για να κατορθώσει κάτι αντίστοιχο το Netflix χρειάστηκε 3.5 χρόνια, το Facebook 10 μήνες, το Spotify 5 μήνες, το Instagram 2.5 μήνες και το ChatGPT μόλις... 5 ημέρες.

Ο λόγος του μοιάζει υπερ-ανθρώπινος. Μέσα σε δευτερόλεπτα γράφει κατεβατά από ακαδημαϊκές εργασίες, δημοσιογραφικά άρθρα, επεξηγηματικά κείμενα, αναρτήσεις για social media, αστεία ή... ποίηση. Όλα αυτά στον χρόνο που εμείς προλαβαίνουμε μόνο να συνοφρυωθούμε μπροστά του. Τα επιτεύγματα της τεχνολογίας του (που αναμένονταν από καιρό απ' τους πιο μυημένους) εκτιμάται πως **θα μεταμορφώσουν ταχύτατα την ανθρώπινη ζωή**: τον τρόπο που κάνουμε αναζητήσεις στο web, την εκπαίδευση, την επιστήμη, την πολιτική – και βέβαια την αγορά εργασίας.

Κανείς δεν γνωρίζει αν η επίδραση της τεχνητής νοημοσύνης (ΤΝ) θα είναι κυρίως ωφέλιμη ή επιζήμια έτσι σε βάθος χρόνου. Αν οι μηχανές λόγου όπως το ChatGPT π.χ. θα οδηγήσουν εκτός εργασίας μυριάδες ανθρώπους από επαγγέλματα που στηρίζονται στον λόγο, όπως του εκπαιδευτικού, του γιατρού, του δικαστή, του δημοσιογράφου, ή του προγραμματιστή. Ή αν θα οδηγήσει σε μαζική λογοκλοπή τους μαθητές, τους φοιτητές *και τους ίδιους τους πανεπιστημιακούς καθηγητές*, ή αν απλώς θα μας οδηγήσει στο να δουλεύουμε όλοι με ένα πολύ πιο γρήγορο, εύκολο και παραγωγικό τρόπο.

Πολλοί λένε ότι αμέτρητες από τις τωρινές εργασίες μας πράγματι θα αφανιστούν σύντομα, αλλά μαζί θα γεννηθούν και νέα επαγγέλματα: όπως του δημιουργού ψηφιακών κόσμων, του ειδικού διασύνδεσης ρομπότ-ανθρώπου, του ειδικού ηθικής της ΤΝ, του αναλυτή κυβερνοπόλεων κι άλλων τέτοιων φουτουριστικών. Εκεί που όλοι συμφωνούν ωστόσο είναι ότι **τα πράγματα τρέχουν πια με αστρονομική ταχύτητα και η κοινωνική επίδραση της ΤΝ στις αμέσως επόμενες δεκαετίες θα είναι σαρωτική** μεταμορφώνοντας τον κόσμο.

Φίλοι ή φαντάσματα;

Οι πλέον πρωτόγνωρες αλλαγές που φέρνει η ΤΝ λόγου όπως το ChatGPT αφορά στο περιεχόμενο της κοινωνικότητάς μας. Σύντομα, και αναπόφευκτα, θα αναπτυχθούν «φίλοι ΤΝ» που θα κουβαλούν όσοι επιθυμούν στα κινητά τους κάνοντας διαλόγους μαζί τους για κάθε πιθανό ή απίθανο ζήτημα: από ψιλοκουβέντα για τα πολιτικά, το Χόλιγουντ ή τα προσωπικά τους μέχρι τις τελευταίες εξελίξεις στην κβαντομηχανική ή τη ζωγραφική.

Με το ρίσκο που κάθε πρόβλεψη περιέχει, μια προσωπική εκτίμηση είναι πως στα επόμενα 10-20 χρόνια οι «φίλοι ΤΝ» θα αναπτυχθούν τόσο πολύ όσο στα περασμένα 10-20 χρόνια αναπτύχθηκαν τα social media που πλέον όλοι σχεδόν κουβαλάμε στα κινητά μας. Τα social media θα γίνουν ένας πρόγονος των «φίλων ΤΝ».

Οι ερχόμενες γενιές θα μεγαλώνουν με φίλους ΤΝ όντας εξοικειωμένες μαζί τους σε τέτοιο βαθμό που θα είναι δύσκολο να τους αποχωριστούν. Ίσως μάλιστα να τους προτιμούν από τους ανθρώπους, αφού όχι μόνο θα κουβεντιάζουν μαζί τους για ό,τι βρίσκουν ενδιαφέρον οι ίδιοι, αλλά και η συντροφιά της ΤΝ δεν θα συνοδεύεται από τις προσωπικές συγκρούσεις που φέρνουν οι ανθρώπινες σχέσεις.

Οι «φίλοι ΤΝ» θα μπορούν να τοποθετηθούν επιπλέον παντού: σε παιδικά κουκλάκια π.χ. ή σε αξιαγάπητα ρομπότ που θα μοιάζουν με κουτάβια. Μπορεί ακόμη οι «φίλοι ΤΝ» να βρίσκονται στον κόσμο του virtual reality και των metaverse. Φορώντας τα κατάλληλα γυαλιά ή τους κατάλληλους φακούς επαφής καθένας θα μπορεί να βλέπει ακριβώς δίπλα του στον καναπέ ή στο γραφείο του τον φίλο ΤΝ όπως τον έχει ο ίδιος επιλέξει να μοιάζει: με καρτούν της Disney ή με τη sexy μορφή της Αντζελίνα Τζολί… Μπορεί να έχει και πολλούς ψηφιακούς φίλους. Και το καρτούν της Disney και την Αντζελίνα Τζολί και όποιον άλλο θέλει… **Ποιος χρειάζεται ανθρώπους με τέτοια ψηφιακή παρέα;**

Η μοναξιά θα απαλυνθεί με έναν ανήκουστο τρόπο και καθένας θα έχει «πανταχού παρών» έναν «παντογνώστη» φίλο στην τσέπη του που θα τροφοδοτεί τα ατομικά του ενδιαφέροντα όσο κανείς άλλος. Η κοινωνικότητά μας θα γίνει πιο εύκολη από ποτέ.

Ή μήπως όχι; Ή μήπως κοιτάζουμε μια ερεβώδη δυστοπία που ο άνθρωπος οδηγείται σε μια όλο και μεγαλύτερή του απομόνωση; Σε μια υπαρξιακή του «καραντίνα»;

Το κουτί της Πανδώρας μόλις που ανοίγει.

Στο μέλλον ο κόσμος μπορεί να γεμίσει από πάμπολλα «ψηφιακά φαντάσματα», κάνοντας πιο δύσκολη από ποτέ τη διάκριση μεταξύ αλήθειας και εικονικότητας (μεταξύ Είναι και Φαίνεσθαι). Η αναγνώριση της αλήθειας δεν ήταν ποτέ εύκολη υπόθεση αλλά στον καιρό της ΤΝ μπορεί να γίνει πιο δυσδιάκριτη από ποτέ άλλοτε.

Ας θυμηθούμε επιπλέον πως οι επόμενες γενιές θα είναι γηγενείς στον κόσμο της ΤΝ, ενώ εμείς είμαστε τώρα απλοί επισκέπτες. Είμαστε η τελευταία γενιά ανθρώπων που γεννήθηκε σε έναν κόσμο που δεν υπήρχε κάποτε το web και η ΤΝ.

Με αυτή τη ματιά ίσως θα ήταν γόνιμο οι «φίλοι ΤΝ» να περιοριστούν νομοθετικά για τους ανήλικους. Να μην μπορεί ένα παιδί 5 ή 10 ή 15 χρονών να έχει εικονικούς φίλους ΤΝ που θα μπολιάσουν τον νου του με ασάφεια και σύγχυση ως προς το τι είναι έμψυχο κι «αληθινό» και τι όχι. Φανταστείτε γενιές ανθρώπων που να δυσκολεύονται εφεξής να κάνουν αυτή τη διάκριση. Είναι ένα θέμα ηθικής (δηλ. φιλοσοφίας) της ΤΝ με πληθωρικές κοινωνικές προεκτάσεις που θα κληθούμε *πολύ γρήγορα* να κατανοήσουμε και να οριοθετήσουμε.

Ένα ψηφιακό ιερατείο των Δελφών

Ένας ψηφιακός φίλος θα είναι μαζί κι ο ψηφιακός μας γραμματέας. Θα αποθηκεύει τα ίχνη μας στο web (απ’ τη ληξιαρχική μας πράξη γέννησης και τα email μας έως τα likes στα social media) γνωρίζοντας τις προτιμήσεις στην ψυχαγωγία, τις επαγγελματικές συνήθειες, τους κύκλους συναναστροφών, το ιατρικό μας ιστορικό όσο κανείς άλλος. Ο ψηφιακός φίλος δεν θα γνωρίζει μάλιστα μόνο εμάς. Αλλά κι ολόκληρες βιβλιοθήκες στατιστικών γνώσεων πάνω στο τι είναι πιο ωφέλιμο για την ψυχολογία και τη βιολογία γενικά του ανθρώπινου είδους.

Ο *λόγος*, οι γνώμες, που θα εξάγουν τότε οι αλγόριθμοι θα φαντάζει στα μάτια μας σοφός – σχεδόν *θεϊκός*. Και τότε θα μοιάζει σχεδόν παράλογο να μην ανατρέχουμε στις πολύτιμες συμβουλές τους.

Η ανθρώπινη φύση ήδη αποζητά τη συμβουλευτική και την αυτογνωσία στα πιο απίθανα μέρη: από το καθημερινό ωροσκόπιο που διαβάζουν βουλιμικά μυριάδες, μέχρι αμφιβόλου ποιότητας best-sellers «αυτό-βελτίωσης» και σοβαρούς ψυχολόγους. Δεν θα καταφεύγουν νομίζετε σε έναν σύμβουλο ΤΝ που θα γνωρίζει την προσωπικότητά τους καλύτερα απ’ ό,τι οι ίδιοι γνωρίζουν τον εαυτό τους;

Ήδη κυβερνήσεις, στρατοί, εταιρείες κι ακαδημαϊκά project αποζητούν την καθοδήγηση της ΤΝ επενδύοντας εκατομμύρια στους αλγόριθμους. Στο μέλλον αυτή η ροπή εκτιμάται μόνο πως θα γιγαντώνεται όσο βελτιώνεται όλο και περισσότερο η ΤΝ, που τώρα διανύει μόλις τα πρώτα της εμβρυικά στάδια. Στις ερχόμενες δεκαετίες ο Λόγος της ΤΝ είναι άγνωστο ποιους απροσπέλαστους, για εμάς τώρα, γαλαξίες γνώσεων θα έχει χτίσει.

Η ΤΝ ενδέχεται να μεταλλαχθεί έτσι σε ένα λυσιτελή συμβουλάτορα. Σε ένα νέο ψηφιακό «ιερατείο των Δελφών» όπου ο άνθρωπος θα καταφεύγει για καθοδήγηση πάνω σε κάθε προσωπικό, επαγγελματικό ή πολιτικό ζήτημα. Το κέντρο λήψης αποφάσεων είναι πιθανό να μετατοπιστεί απ' τα μυαλά μας στα τσιπ σιλικόνης.

Αυτό φέρνει μεγάλες προκλήσεις στον διεθνή χάρτη. Πώς επιβιώνει π.χ. η Δημοκρατία; Αν οι πολιτικές μου θέσεις σε προσωπικό επίπεδο εκφράζονται καλύτερα από μια ΤΝ που έχω εκχωρήσει οικειοθελώς τις επιλογές μου, οι δημοκρατικές διεργασίες μπορεί κάποτε να φανούν παρωχημένες. Σε κυβερνητικό επίπεδο, αν οι καλύτερες αποφάσεις υποδεικνύονται όχι από εκλεγμένους πολιτικούς (ή από εντεταλμένους τεχνοκράτες) αλλά από πάγιους αλγόριθμους, ο πολιτικός φιλελευθερισμός πάει περίπατο.

Και τι γίνεται αν η ΤΝ κάνει λάθη στις αποκρίσεις της; Ήδη εξάλλου κάτι τέτοιο συμβαίνει (και όχι σπάνια). Ιδίως στο μέλλον όμως, όταν θα εμπιστευόμαστε ολοένα και πιο πολύ την ΤΝ, πώς θα γνωρίζουμε αν κάνει λάθη όταν εκείνη θα είναι όλο και πιο ισχυρή και ο τρόπος που θα λαμβάνει αποφάσεις όλο και πιο περίπλοκος και ακατανόητος για μας; Με ποια Data φορτώνουμε την ΤΝ ώστε οι αποκρίσεις της να είναι και σωστές *και ηθικές*;

Με ποιες πληροφορίες φορτώνουμε λόγου χάρη την ΤΝ για να ερμηνεύσει το «τι είναι ο άνθρωπος» και άρα τι είναι ωφέλιμο για εκείνον; Εμείς οι ίδιοι αδυνατούμε να μας ορίσουμε. Πώς κωδικοποιείται το «τι είναι ο εγκέφαλος;», «τι είναι η συνείδηση;», «τι είναι ο χρόνος» ή «τι είναι ο θάνατος;». Ο άνθρωπος παραμένει ένα πλάσμα τόσο αινιγματικό όσο (σχεδόν) ήταν πάντοτε. Αν φορτώσουμε τη ΤΝ με Big Data από ατελείς και στρεβλές βεβαιότητές μας, οι συμβουλές που θα μας δώσει θα είναι κι εκείνες ατελείς και στρεβλές.

Η ΤΝ δεν θα κρίνει στο μέλλον μόνο ποια είναι η καλύτερη ταινία που μπορούμε να δούμε στο Netflix όπως κάνει τώρα, ή το ποια είναι η καλύτερη διαδρομή που μπορούμε να ακολουθήσουμε με το αυτοκίνητο όπως κάνει σήμερα.

Θα κρίνει και το ποια είναι η καλύτερη διαδρομή που μπορούμε να ακολουθήσουμε σε επίπεδο προσωπικό, συλλογικό και άρα πολιτικό. Το ζήτημα της διαχείρισής της έτσι είναι ένα από τα κορυφαία *πολιτικά* ζητήματα του καιρού μας.

Η κριτική διερεύνηση ερωτημάτων ηθικής όπως αυτά γύρω από την ΤΝ είναι ίσως μια από τις πιο κρίσιμες αποστολές της πολιτικής, της νομικής, της παιδαγωγικής και της ίδιας της τεχνολογίας στον 21^{ο} αιώνα. Ο (υπερ)ανθρώπινος λόγος του ChatGPT αρχίζει να γράφει μόλις την πρώτη παράγραφο απ' ό,τι ακολουθεί.

Η τεχνολογία οργώνει με φρενήρεις ρυθμούς έναν κόσμο όπου η ΤΝ αποκτά νέες

«θεϊκές» δυνάμεις που ως τέτοιες θα χτίσουν νέες ιδεολογίες, νέες θεολογίες, νέες οιονεί θρησκείες. Οι νέες θρησκείες δεν θα ξεπηδήσουν όμως τώρα από τους ναούς της αρχαίας Αθήνας ή της Ιερουσαλήμ, αλλά από εργαστήρια όπως της Silicon Valley ή του MIT. Εκεί όπου ένας νέος, πανταχού παρών και παντογνώστης Λόγος ΤΝ αρχίζει να αναβλύζει.

(Πηγή: athensvoice.gr*)*